

RME  
rme@nve.no

Vår dato 06. November 2023  
Deres dato 18. September 2023  
Vår referanse  
Deres referanse 202314137

## Innspill til RME om prissikringsmuligheter i norske budområder

### Om Fornybar Norge

Fornybar Norge representerer fornybarnæringen i Norge. Vi arbeider for at Norge hurtigst mulig skal bli et nullutslippssamfunn med vekst og verdiskaping basert på fornybar energi, elektrifisering og annen utslippsfri energibruk. Vi har medlemmer fra hele næringen, inkludert fornybar energiproduksjon på land og til havs, nettselskaper, finansinstitusjoner, entreprenører, strømsalg, leverandører og rådgivere.

### Hovedpoeng:

Fornybar Norge mener at et overordnet mål bør være å ha rammebetingelser som legger til rette for et velfungerende finansielt marked med gode sikringsmuligheter for alle markedsaktører, uten behov for direkte intervensjon. En nøytral skattepolitikk uten vridende effekter på tilbud eller etterspørselen i markedet og at det regulatoriske rammeverket utformes på en hensiktsmessig måte slik at det både sikrer integriteten i markedet og aktørenes mulighet til å delta i markedet.

Med utviklingen som vi har sett i det finansielle kraftmarkedet over mange år, mener Fornybar Norge at det nå er et behov for å forbedre sikringsmulighetene i de norske budområdene. Fornybar Norge er derfor positiv til at det gjøres tiltak for å forbedre situasjonen i markedet. Samtidig ønsker vi å påpeke at det er spesielt viktig hvordan slike tiltak utformes slik at disse ikke virker mot sin hensikt ved for eksempel å splitte likviditeten i flere markeder.

### Bakgrunn:

Likviditeten i det nordiske finansielle kraftmarkedet har vært fallende siden 2009. Strengere finansiell regulering som følge av finanskrisen økte kostnaden for børshandel, som førte til at en del aktører trakk seg ut av markedet. Økte forskjeller i områdeprisene har også ført til at flere aktører ikke lenger ser på den nordiske systemprisen som et godt sikringsinstrument uten å supplere den med EPAD-differansekontrakter. I tillegg fører små budområder med ubalanse mellom produksjon og forbruk til ubalanse mellom tilbud og etterspørsel av EPAD-kontrakter i flere av de norske budområdene. Utviklingen har ført til at mange aktører ikke finner motpart til sitt sikringsbehov i det budområdet som de befinner seg i.

De siste årene har likviditeten i systempriskontrakter på NASDAQ sunket drastisk som et resultat av flere forhold, blant annet den økte grunnrenteskattesatsen, innføring av høyprisbidraget og svært volatile priser

som økte marginkravene til aktørene i kjølvannet av energikrisen i Europa. Innføringen av høyprisbidraget førte til at store deler av tilbudssiden trakk seg ut av markedet, da skatterisikoen ved å sikre volum gjennom finansielle kontrakter av mange markedsaktører ble ansett som svært høy. I regjeringens budsjettforslag for 2024 ble høyprisbidraget foreslått fjernet fra oktober 2023. Det er forventet at dette vil kunne bedre tilbudssiden i det finansielle markedet.

Den manglende likviditeten for EPAD-kontrakter på NASDAQ har ført til økt handel i det bilaterale markedet. Det er gjennom bilaterale avtaler at mange av markedsaktørene dekker sitt sikringsbehov i dag. Det bilaterale markedet er ikke transparent, og priser og handlet volum er derfor ikke kjent. Bilaterale avtaler er ikke egnet for alle markedsaktører, spesielt de som har behov for mer fleksibilitet enn det bilaterale avtaler kan tilby. Uten tilstrekkelig likviditet i det finansielle markedet (regulerte markeds plasser) har derfor for eksempel strømleverandørene vanskelig for å tilby forskjellige type sikringsavtaler til sluttbruker.

### **Fornybar Norge mener:**

Fornybar Norge er opptatt av at det er gode prissikringsmuligheter for både produsenter og forbrukere og vi er positive til at Statnett gjør tiltak for å forbedre situasjonen i markedet, men ønsker å påpeke at det er spesielt viktig hvordan slike tiltak utformes. At Statnett tar en rolle i det finansielle markedet vil medføre en økonomisk kostnad for Statnett. Vi mener at både produsenter og forbrukere vil ha nytte av et fungerende finansielt marked, men at denne nytten kan være vanskelig å måle direkte. Det er derfor viktig at RME tar høyde for dette og veier nytten av eventuelle tiltak nøye opp mot kostnaden.

På lang sikt vil det viktigste tiltaket som Statnett kan gjøre for å bedre likviditeten i det finansielle markedet være investeringer i sentralnettet. Dette bidrar til å utjevne prisforskjeller mellom de forskjellige budområdene. Små og ubalanserte budområder (kjennetegnet ved mye produksjon og lite etterspørsel i et område, og omvendt) med begrenset overføringskapasitet gir utslag i prisforskjeller mellom områdene som gjør at risikoen ved å sikre seg med systempris uten EPAD blir stor. Ved å investere mer i overføringskapasitet vil Statnett kunne endre en av de fundamentale driverne i prissettingen, noe som vil kunne senke risikoen som markedsaktører må ta om de ønsker å sikre seg på tvers av budområder. Dersom systemprisen igjen ville hatt en høy korrelasjon med de norske budområdeprisene, vil man kunne anta at dette ville økt likviditeten i systempriskontraktene og redusert behovet for EPADs.

Fornybar Norge vil også understreke behovet for tiltak som vil kunne hjelpe markedet på kort og mellomlang sikt. Det er spesielt viktig å fokusere på tiltak som vil øke likviditeten i det finansielle markedet, ettersom det finansielle markedet i tillegg til å være en viktig arena for prissikring også skaper transparens rundt fremtidspriser. Disse prisene er viktige for investeringsbeslutninger for ny og eksisterende kraftproduksjon i tillegg til fremtidig forbruk og fleksibilitet, inkludert batterier og lagring. Selv om det er behov for tiltak raskt, er det samtidig akkurat nå knyttet stor usikkerhet rundt hvordan det nordiske finansielle markedet vil se ut i tiden fremover. Det er derfor vanskelig å forutse effekten av eventuelle tiltak. Fornybar Norge mener at det kan være nødvendig at RME vurderer flere tiltak. Vi anser en løsning der Statnett auksjonerer EPAD eller områdefutures i kombinasjon med støtte til market-maker funksjonen som de mest hensiktsmessige tiltakene for å løse likviditetsutfordringene. På grunn av stor usikkerhet rundt hvordan markedet vil se ut fremover, så bør Statnett innføre tiltakene som et pilotprosjekt for å kunne evaluere effekten og se an markedsendringene før mer langsiktige løsninger innføres.

## De foreslåtte tiltakene:

### **Fornybar Norge mener at finansielle transmisjonsrettigheter er et dårlig alternativ for å forbedre situasjonen.**

Finansielle transmisjonsrettigheter er strengt regulert under EUs FCA-guidelines, og benyttes i dag på kontinentet mellom budområdene der. Vi frykter derimot at det her vil være liten eller ingen mulighet til å forme produktet til å passe inn i det norske og nordiske markedet med systempris og små budområder. Et slikt tiltak vil kunne redusere likviditeten for finansielle systempriskontrakter ytterligere samt låse aktørene til å handle finansielle transmisjonsrettigheter på den europeiske TSO-plattformen Joint Allocation Office (JAO) uten mulighet til å handle dem videre i det finansielle markedet. Dette vil medføre en fragmentering av markedet, som i utgangspunktet er preget av lav likviditet.

Denne risikoen ble også påpekt av ACER i deres beslutning om prissikringsmulighetene mellom Finland og Sverige<sup>1</sup> (s. 48): «ACER's assessment shows that LTTRs would provide additional hedging opportunities, but this would likely come at the expense of worsening the existing hedging opportunities. In particular, introducing LTTRs on the FI-SE bidding zone borders would come with considerable risks for the existing electricity forward market design in the Nordic region. Even if only some of these risks materialise, the overall hedging opportunities in the Finnish bidding zone may in fact diminish. Hence, the overall impact of LTTRs on hedging opportunities is questionable».

Videre mener Fornybar Norge at langsiktige transmisjonsrettigheter har noen svakheter som hedgingprodukt som gjør de mindre egnet som prissikringsinstrument enn kontraktene som finnes i det finansielle markedet (opsjoner vs. obligasjoner, «firmness»-regler, korte tidshorisonter for handel etc.). ACER beskriver i sitt policy paper fra februar 2023 flere utfordringer ved designet til de eksisterende langsiktige transmisjonsrettighetene og kommer med en rekke forslag til forbedringer. I lys av dette mener Fornybar Norge det vil være lite hensiktsmessig å gå inn for at Statnett skal tilby produkter som det nå jobbes med på EU-nivå for å endre pga. identifiserte svakheter.

Sist vil vi presisere at handel med transmisjonsrettigheter vil medføre system- og transaksjonskostnader for markedsaktørene og Statnett. Både når det gjelder tilgang til JAO-plattformen, oppsett av interne systemer for LTTRer, sikkerhetsstillelse, etc. Dette ville kommet i tillegg til systemkostnadene markedsaktørene allerede står ovenfor gjennom medlemskap på NASDAQ. Det er dermed svært usikkert hvor mange av de fundamentale aktørene i kraftmarkedet som ville vært aktive i et marked med LTTRer.

### **Fornybar Norge tror ikke at en endring i kontraktstype fra EPAD og systempriskontrakter til områdefutures vil skape noen stor forbedring for sikkingsmulighetene.**

En overgang til områdefutures vil ikke umiddelbart endre de fundamentale utfordringene i markedet slik som problemet med små og ubalanserte budområder (mye produksjon/lite tilbud i et område og omvendt). Endringen vil kunne forenkle handelen med produktet noe, da man med områdefutures forholder seg til en enkelt kontrakt. Områdefutures kombinert med EEXs lokasjonskontrakter (location spreads) kan muligens også tiltrekke seg europeiske markedsaktører, noe som vil kunne forbedre likviditeten i noen få nordiske budområder med mellomlandsforbindelser til kontinentet (for eksempel NO2, SE3, SE4). Det er en bekymring at økt likviditet i noen få budområder kan gi ytterligere redusert likviditet i andre budområder.

Fornybar Norge mener derfor at en slik endring i seg selv ikke vil være tilstrekkelig for å forbedre likviditeten i markedet nevneverdig og vi mener at andre tiltak vil være nødvendig.

**Fornybar Norge mener at tiltak der Statnett auksjonerer EPAD eller områdefutures, vil kunne ha en positiv effekt og bedre sikringsmulighetene i både det finansielle og bilaterale markedet.**

Fornybar Norge anser TSO-auksjoner av EPAD eller områdefutures som den beste løsningen for intervensjon i markedet. Dette er også en av anbefalingene som «Strømprisutvalget» peker på i sin rapport.

En av de viktigste grunnene til at vi har tro på dette tiltaket er at det behandler symptomene til de underliggende fundamentale problemene i markedet. Ved at Statnett kjøper EPADs i et område med mye produksjon og selger EPADs i et område med lite produksjon, vil man kunne redusere effekten av produksjons- og forbruksubalansen som eksisterer i flere av budområdene i dag.

Den svenske systemoperatøren Svenska Kraftnät (SvK) fremhever også dette som en av de positive sidene ved en slik auksjon i analysen av resultatene i sitt pågående pilotprosjekt. Fornybar Norge følger nøye med på pilotprosjektet, som nylig ble forlenget. Vi merker oss at både svenske aktører og SvK er positive til resultatene. Selv om piloten til nå ikke ser ut til å ha stor effekt på likviditeten på NASDAQ, peker SvK på at de likevel ser på piloten som en suksess.

SvK har i uttalelser pekt på at deres forventning ikke var at man på bare noen måneder radikalt skulle kunne snu en langsiktig og strukturell negativ trend. Målet var å bidra til økt likviditet "på sikt". SvK har også vektlagt de positive effektene som auksjonene allerede har hatt på prisformasjonen i EPAD-markedet, og man peker på at auksjonene bidrar til økt transparens og er viktig som grunnlag også for bilaterale avtaler. En annen fordel er at auksjonene jevner ut den strukturelle ubalansen mellom tilbud og etterspørsel i markedet, med overskudd av selgere i nord og overskudd av kjøpere i sør. De fremhever at hver MW som de kjøper og selger, bidrar til faktisk risikoforsikring for markedsaktørene. Resultatene fra pilotprosjektet i SvKs siste kvartalsrapport for Q2 2023 fra piloten kan leses her. ([lenke her](#))

Fornybar Norge støtter derfor forslaget med at Statnett auksjonerer EPAD eller områdefutures. Vi har tro på at dette kan øke sikringsmulighetene både i det finansielle og i det bilaterale markedet, men vi foreslår at det i første omgang kjøres som et pilotprosjekt i noen utvalgte områder slik som det blir gjort i Sverige. Dette fordi det er mye usikkerhet rundt hvordan det finansielle markedet vil se ut fremover, men også slik at resultatet kan overvåkes og vurderes over tid.

**Fornybar Norge er positiv til støtte til Market Maker-funksjon, men at dette bør være et supplement til at Statnett-auksjonerer EPADs eller områdefutures.**

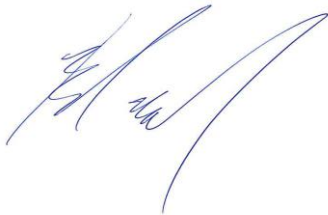
Støtte til market maker-funksjonen vil ikke adressere det underliggende strukturelle problemet med ubalanserte budområder, men denne løsningen kan adressere direkte den manglende likviditeten i markedet. Fornybar Norge mener derfor at dette er en løsning som må vurderes sammen med EPADs eller områdefuture-auksjoner for best mulig effekt på likviditeten i markedet.

Fornybar Norge påpeker samtidig at dette tiltaket kan potensielt ha høye kostnader for Statnett ettersom det er både kostnader og risiko forbundet med å være market-maker og Statnett vil derfor bli nødt til å betale en eller flere markedsaktører for å påta seg en slik rolle. Det bør derfor gjøres en grundig analyse av kostnaden vs. nytten og det bør stilles strenge krav til utforming av avtalene slik at kostnad for TSO begrenses mest mulig.

I en Tema-rapport fra 2021, utarbeidet for Statnett, pekes det på at der strukturelle problemer er en viktig årsak til manglende likviditet, vil trolig market-making ikke være en passende løsning fordi det vil ikke endre

den grunnleggende balansen mellom tilbud og etterspørsel. Men market-making vil direkte håndtere symptomene på manglende likviditet fordi det kan redusere differensen mellom kjøps- og salgsbud ("bid ask spread").

**Vennlig hilsen**  
**Fornybar Norge**



*Bård Standal*

*Viseadministrerende direktør*



*Camilla Vedeler*

*Næringspolitisk rådgiver*